

Sygn. akt IV CO 134/21

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 4 października 2021 r.,
na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy w O.
akt sprawy o sygn. I C [...] z powództwa T. J. W.
przeciwko M. K. i J. K.
o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa,
w celu przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu
z sądem występującym

**odmawia przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi
równorzędnemu z sądem występującym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O. wystąpił do Sądu Najwyższego o przekazanie do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W. sprawy z powództwa T. J. W. przeciwko M. K. i J. K. o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego („stwierdzenie nieważności” umów sprzedaży i darowizny bliżej określonej nieruchomości), wskazując, że wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Sąd występujący podniósł, że przed Sądem Rejonowym w W. toczy się analogiczne postępowanie, które dotyczy żądania stwierdzenia nieważności umów sprzedaży i darowizny innej nieruchomości; wskazano, że oba postępowania dotyczą w istocie jednej czynności prawnej.

Zdaniem Sądu Rejonowego w O. dobro wymiaru sprawiedliwości wymaga przekazania sprawy wskazanemu sądowi, gdyż wyeliminuje to konieczność dwukrotnego prowadzenia postępowania dowodowego co do tych samych faktów, jak również zniweluje ryzyko wydania sprzecznych rozstrzygnięć w postępowaniach dotyczących w istocie tego samego zdarzenia prawnego. Podkreślono również, że obie strony zamieszkują na terenie W..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wystąpienie nie podlegało uwzględnieniu, gdyż przedstawione w nim racje nie świadczą o tym, by dobro wymiaru sprawiedliwości wymagało przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym.

Postanowienie, jako niezaskarżalne, nie wymagało uzasadnienia (art. 357 § 2¹ zd. 1 k.p.c.), jednak zasadne okazało się zobrazowanie przyczyn wydanego w sprawie rozstrzygnięcia.

Stosownie do art. 44¹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego. Pojęcie „dobro wymiaru sprawiedliwości” nie zostało ustawowo zdefiniowane, toteż jego rozumienie jest kształtowane wypowiedziami nauki prawa i orzecznictwa (zob. szerzej postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lipca 2020 r., IV CO 153/20). Sam względ na sprawność postępowania co do zasady nie powoduje konieczności przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu. Przywołane przez Sąd występujący zagrożenie przedłużania się postępowania ma wprowadzić istotny wymiar praktyczny, jednak dobro wymiaru sprawiedliwości nie powinno być rozumiane w sposób wyłącznie pragmatyczny.

Prawo do rozpoznania sprawy przez sąd właściwy, także miejscowo, ma charakter konstytucyjny (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Brak jest podstaw do przyjęcia, że wyrażona w art. 6 § 1 k.p.c. zasada szybkości postępowania powinna mieć pierwszeństwo nad zasadą wynikającą bezpośrednio z Konstytucji (postanowienia Sądu Najwyższego z 7 lipca 2020 r., IV CO 153/20 oraz z 19 lutego 2021 r., I CO 11/21). Niewątpliwie konieczność dwukrotnego przeprowadzania określonych

dowodów na tożsame w zasadzie okoliczności nie jest sytuacją optymalną z punktu widzenia zasad ekonomiki procesowej. Sąd występujący nie przedstawił jednak racji przemawiających za tym, by *in casu* tworzyło to dla dobra wymiaru sprawiedliwości zagrożenie tak daleko idące, że wymaga ono zastosowania instytucji wyjątkowej, jaką niewątpliwie jest przewidziana w art. 44¹ § 1 k.p.c. możliwość przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu.

Powyższe uwagi dotyczące szczególnego charakteru art. 44¹ § 1 k.p.c. i konieczności wykładnia go w zgodzie z art. 45 ust. 1 Konstytucji w pełni aplikują się także do zasygnalizowanych przez Sąd Rejonowy względów związanych z miejscem zamieszkania stron. Jakkolwiek wymiar sprawiedliwości powołany jest do dbania o interesy podmiotów prawa, to kwestie incydentalne, takie jak dogodne skomunikowanie miejsca zamieszkania stron z określonym sądem, nie pozwalają na odstępstwa od ustawowych zasad rządzących właściwością miejscową sądów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2021 r., IV CO 94/21). Również w tym przypadku Sąd występujący nie przedstawił argumentów pozwalających na stwierdzenie, że ewentualne trudności związane z dojazdem przez strony do Sądu Rejonowego w O. są tego rodzaju, że tworzyłyby rzeczywiste zagrożenie dla dobra wymiaru sprawiedliwości.

Zastosowania art. 44¹ § 1 k.p.c. nie uzasadnia też ryzyko wydania rozbieżnych orzeczeń przez sądy badające istnienie stosunków prawnych wynikających z jednego aktu notarialnego. Możliwość poczynienia przez sądy - w ramach różnych postępowań - odmiennych ocen tych samych zdarzeń prawnych jest w polskim systemie prawnym dopuszczalna; stanowi ona wyraz zasady niezawisłości i samodzielności jurysdykcyjnej sędziów (zob. szerzej wyrok Sądu Najwyższego 13 maja 2021 r., V CSKP 73/21 i przywołane tam orzecznictwo).

Obiter dictum należy zauważyć, że sposób sformułowania wniosku o przekazanie sprawy nie w pełni odpowiada naturze art. 44¹ § 1 k.p.c. Wskazanie sądu, do którego sprawa miałaby zostać przekazana, już przez Sąd występujący jest sprzeczne z treścią przepisu, który pozostawia Sądowi Najwyższemu nie tylko decyzję w zakresie przekazania lub nieprzekazania sprawy, ale również wybór innego sądu równorzędnego. Ograniczanie tego wyboru przez wystąpienie

o przekazanie sprawy do konkretnego sądu nie jest zatem dopuszczalne (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 grudnia 2020 r., I CO 131/20). Nie oznacza to oczywiście, że Sąd występujący nie może wyrazić swojej opinii co do zasadności przekazania sprawy określönemu sądowi; powinna ona jednak znaleźć swój wyraz wyłącznie w uzasadnieniu wystąpienia.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 44¹ § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji postanowienia.

ke